

Інформаційні джерела

1. Кащенко Н.Б., Чміль Г.Л. Концептуальні основи оцінки вартості капіталу підприємств роздрібною торгівлі. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. 2012. Вип. 2. С. 38–45.

2. Kashchena N., Nesterenko I., Kovalevska N. Monitoring of natural capital indicators as tool for achieving sustainable development goals Improving living standards in a globalized world: opportunities and challenges. Monograph. Editors: Tetyana Nestorenko, Tadeusz Pokusa. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2021. P. 156-166. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/514>.

3. Кащенко Н. Б., Янчева Л. М. Екосистема бізнес-аналітики як мастхев інформаційно-аналітичного сервісу управління підприємствами торгівлі. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. 2024. Вип. 1 (35). С. 44-55.

УДК 658.155

К.М. Крамаренко, канд. екон. наук, доц. (НАНГУ, Харків)

ОБЛІК ЦІЛОВОГО ФІНАНСУВАННЯ РОЗПОРЯДНИКІВ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ

Бюджетні установи задовольняють соціальні, культурні та інші потреби суспільства за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів. Специфіка та складність аналізу діяльності розпорядників бюджетних коштів визначається перш за все різноспрямованістю діяльності окремих установ, обсягом наданих суспільних послуг. Ефективність використання бюджетних коштів досягається за умов чіткого планування, раціональної організації бухгалтерського обліку [1].

Варто відзначити, що побудова системи бухгалтерського обліку, що враховує особливості діяльності розпорядників бюджетних коштів, визначає ефективність їхнього управління. Неправильне трактування змісту господарських операцій, підходи до відображення в обліку тих чи інших об'єктів впливають відповідним чином на інформацію, що відображається у фінансовій та бюджетній звітності. Особлива увага процесу бюджетного фінансування приділяється в сучасних умовах, коли відчувається гостра потреба у коштах для фінансування потреб сектору безпеки і оборони.

Поняття «капітал» асоціюється з поняттям «власність». Це пов'язано з тим, що в момент створення установ їх стартовим капіталом є вартість майна. Оскільки виникнення заборгованості є нормальним процесом діяльності розпорядників бюджетних коштів, надалі капітал визначається за вирахуванням із загальної суми активів суми зобов'язань [2, 3]. Поняття та склад власного капіталу розкрито в НП(С)БОДС 101 «Подання фінансової звітності» [3]. Власний капітал включає такі складові: внесений капітал, капітал в дооцінках, фінансовий результат; капітал в підприємствах; цільове фінансування.

Очевидно, що більшість розпорядників бюджетних коштів не матимуть такої складової, як капітал у підприємствах.

Варто відзначити, що у нормативно-правових актах з регулювання бухгалтерського обліку в державному секторі не міститься визначення терміна «цільове фінансування». Відповідно до Порядку застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі [4] рахунок 54 «Цільове фінансування» призначено для обліку та узагальнення інформації про наявність та рух коштів фінансування заходів цільового призначення, зокрема коштів, які спрямовуються на придбання необоротних активів (у тому числі землі, нематеріальних активів тощо), на будівництво (придбання), модернізацію, реконструкцію та реставрацію (у тому числі житла (приміщень), інших об'єктів), на створення державних запасів і резервів; на придбання фінансових інвестицій, капітальних активів тощо. Отже, в бухгалтерського обліку цільовим фінансуванням називають суми коштів, спрямовані на збільшення капіталу суб'єкта державного сектору.

Щоб вчасно і в повному обсязі отримати з бюджету кошти на фінансування капітальних видатків слід виконати такі дії: запланувати капітальні видатки у кошторисі; забезпечити казначейське обслуговування (надати до органу ДКСУ затверджений кошторис, річний план закупівель); вчасно зареєструвати та прийняти до виконання бюджетні зобов'язання і бюджетні фінансові зобов'язання з відповідним відображенням в обліку; оплатити зареєстровані бюджетні фінансові зобов'язання; відобразити в обліку кошти цільового фінансування.

Правила відображення коштів господарських операцій на рахунку 54 «Цільове фінансування» під час придбання, створення власними силами (включаючи будівництво) і поліпшення необоротних активів будуть ідентичними. Тобто, для придбання основних засобів (незалежно за яким КЕКВ чи 2210 «Предмети, матеріали, обладнання та інвентар», чи 3110 «Придбання обладнання і предметів довгострокового користування» запланована закупівля) застосовується субрахунок 5411 «Цільове фінансування розпорядників бюджетних коштів».

В кожній із цих ситуацій в обліку відображають накопичення капітальних інвестицій, а під час введення в експлуатацію - формування (збільшення) первісної вартості необоротного активу. Тобто, коли установа отримує з бюджету суми, призначені саме на перелічені заходи, їх варто зараховувати не на рахунок 70 «Бюджетні асигнування», а одразу на рахунок 54 «Цільове фінансування». Під час введення в експлуатацію активу, придбаного (створеного) за рахунок цільового фінансування, формують внесений капітал на суму його первісної вартості. Якщо додаткові витрати на створення (поліпшення) необоротних активів сплачено за рахунок поточних асигнувань, то на підставі документів, що свідчать про понесені додаткові витрати, необхідно вилучити їх суму з доходів звітного періоду.

Якщо установа купує, створює або поліпшує необоротні активи за рахунок спеціального фонду (власних надходжень), то витрачену суму на придбання і доведення об'єкта до придатного стану також необхідно вилучити

зі складу доходів і відобразити як цільове фінансування. Якщо для придбання основних засобів планується використати залишки коштів спецфонду, що надійшли у минулому звітному періоді, то в бухгалтерських проведеннях з вилучення сум, що будуть включені до первісної вартості застосовують не рахунки доходів, а рахунок 5511 «Фінансові результати виконання кошторису звітного періоду» або 5512 «Накопичені фінансові результати виконання кошторису».

Субрахунок 5411 «Цільове фінансування розпорядників бюджетних коштів» не застосовується у разі: оприбуткування раніше не врахованих на балансі необоротних активів, які виявлені в результаті інвентаризації; оприбуткування основних засобів, отриманих від ліквідації та розбирання необоротних активів; безоплатного отримання необоротних активів (крім внутрішнього переміщення в межах органу, уповноваженого управляти об'єктами державної (комунальної) власності).

Бюджетні установи, що утримуються коштом держбюджету, отримують кошти окремих субвенцій із місцевого бюджету на програми соціально-економічного й культурного розвитку регіонів, щоб оплатити капітальні чи поточні витрати на необхідний КЕКВ, що також є цільовим фінансуванням. В обліку слід вилучати з доходу звітного періоду трансферти в частині, що включається до первісної вартості необоротних активів, придбаних за рахунок таких коштів.

Проблемним питанням є відображення в обліку формування державних запасів і резервів, які створюються також із використанням цільового фінансування. Проте, у Типовій кореспонденції відсутні проведення із застосуванням рахунку 5411 під час придбання таких активів. Оскільки Державні запаси і резерви обліковують на рахунку 1814 «Державні матеріальні резерви та запаси» у складі інших нефінансових активів, то їх облік ведеться аналогічно обліку запасів.

Таким чином, правильна організація планування та обліку цільового фінансування бюджетних установ є передумовою ефективного використання бюджетних коштів бюджетними установами, у тому числі й сектору безпеки і оборони України.

Інформаційні джерела

1. Коваль Л.В., Мазур А.М. Особливості аналізу доходів та витрат розпорядників бюджетних коштів. *Ефективна економіка*. 2021. № 10. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=9430>.

2. Ларікова Т.В. Методологічні основи бухгалтерського обліку капіталу закладів вищої освіти. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2019. № 3 (108). С. 262 – 269.

3. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку в державному секторі 101 "Подання фінансової звітності" : Наказ МФУ від 28 грудня 2009 р. № 1541 / Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0103-10#Text>.

4. Про затвердження деяких нормативно-правових актів з бухгалтерського обліку в державному секторі : Наказ МФУ від 29 грудня 2015 р. № 1219 / Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-16#n24>.